

**“RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA FANLARARO
INTEGRATSIYANI QO'LLASHNING TA'LIM
SAMARADORLIGIGA TA'SIRI”**

mavzusida ilmiy-amaliy konferensiya

ANDIJON-2024

**Tahrir hayati: B.Raxmonova, M.A.Abdullaeva, O.Jabborov, Q.Azizova,
N.Karimova, Sh.Axmedova, M.Kuychiyeva**

Mas'ul muharrirlar: Q.Azizova, R.Latibjonov

Sahifalovchilar: R.Latibjonov

SO'Z BOSHI

O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PF6108-son "O'zbekistonni yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-sonli "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026-yillarda yangi O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha Taraqqiyot strategiyasi" kabi huquqiy hujjatlar asosida qabul qilingan me'yoriy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, so'ngi yillarda mamlakatda ta'lim-tarbiya tizimining sifati va samaradorligini oshirish, bog'cha tarbiyalanuvchilari, o'qituvchilarda yangi innovatsion texnologiyalar, xorijiy ta'lim tizimlaridagi ilg'or metod va ta'lim texnologiyalarini o'rganish va amaliyotda samarali foydalanish yuzasidan, hozirgi zamon talablariga moslashuvchan va yangilikka chanqoq o'qituvchi imidjini yaratish va shu orqali ta'lim tizimini yanada rivojlantirish uchun tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Yuqoridagi talablarni amaliyotdagi ijrolarini ta'minlash maqsadida 2024 yil 23-dekabr kuni Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazida ilmiy-amaliy konferensiya o'tkazildi.

Konferensiyada "Raqamli ta'lim muhitida fanlararo integratsiyani qo'llashning ta'lim samaradorligiga ta'siri" mavzusida tashkil etilayotgan ilmiy-amaliy konferensiya yangiliklar, ta'lim-tarbiya tizimida innovatsion metodlardan foydalanish va ularni ta'lim jarayoniga joriy etish hamda intergratsiyalash jarayonlariga tadbiq etish masalalariga e'tibor qaratiladi.

Mazkur to'plamga kiritilgan ma'ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlarning to'g'riligi, aniqligi, tahliliy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflar uchun mualliflarning o'zlari mas'uldir.

© Maqolalar to'plami

© "Raqamli ta'lim muhitida fanlararo integratsiyani qo'llashning ta'lim samaradorligiga ta'siri" mavzusida ilmiy-amaliy konferensiya

Activities // Web of Scientist: International Scientific Research Journal.
2022. ISSN:2776-0979, - P. 617-621. (№12. SJIF; IF-7.565).
(<https://wos.academiascience.org>)

**2-sho'ba: Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim samaradorligini
oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish**
**TA'LIM VA TARBIYA JARAYONIDA XORIJIY TILLARNI
O'QITISH MASALALARI**

LATIBJONOV RAHMATILLO ABDURASHID O'G'LI

Andijon viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga
o'rgatish milliy markazi Pedagogika va psixologiya,
ta'lim texnologiyalari kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim va tarbiya tizimida xorijiy tillarning o'rni va muhimligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim, erta yosh davri, ta'limiy o'yinlar, pedagogika, xorijiy til, rol o'yinlar, psixologiya.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль и значение иностранных языков в системе образования и обучения.

Ключевые слова: воспитание, раннее детство, развивающие игры, педагогика, иностранный язык, ролевые игры, психология.

Abstract: This article discusses the role and importance of foreign languages in the education and training system.

Key words: education, early childhood, educational games, pedagogy, foreign language, role-playing games, psychology.

***O'tmishda buyuk alloma va muallimu soniylarni tarbiyalagan bu zamin
albatta, yana tarbiyalay oladi.***

Hozirgi dunyo globalashuv jarayoni insonlardan o'z ona tilidan tashqari yana bir necha xorijiy tillarni o'rganishni taqozo qilmoqda. Hozirgi tadqiqotlar ushbu jarayonni erta yoshda boshlash samaraliroq bo'lishini ko'rsatadi. Bizning yurtimizda ham ushbu masalaga qat'iy e'tibor qaratilgan, xorijiy tillarni o'qitishda xususan

ingliz tilini o'qitishda dunyoning yetakchi tashkilot va universitetlar hamkorligida yangicha yondashuv asosida dasturlar ishlab chiqilmoqda. Oxirgi 3 yilda bu jarayon maktabgacha ta'limda ayniqsa o'z rivojini topmoqda. Davlat qaramog'idagi hamda xususiy tarmoqdagi maktabgacha ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'rgatish bo'yicha keng ko'lamli loyihalar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda chet tillarini xususan, ingliz tilini bolalikni ilk yoshida o'qitishda ta'limiy o'yinlardan foydalanishning muhimligi va aynan turli o'yinlar orqali til ko'nikmalari oson o'zlashtirilishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bog'cha va maktab yoshida bolada asosiy faoliyat turi o'yin hisoblanadi. O'yin bolaning eng asosiy va sevimli mashg'uloti bo'lganligi tufayli bola atrof olamni ham o'yin orqali kashf etadi. Agar xorijiy tillarni ham o'yinga qorishtirgan holda o'rgatilsa bu til ko'nikmalarining o'zlashtirilish samaradorligini bir necha barobarga oshiradi. O'yin bolani nafaqat jismoniy faolligini oshiradi shuningdek ruhiy tetiklikni ham shakllantirishga yordam beradi. O'yin bolani o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashiga, atrofdagilar bilan ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishga ham katta ko'mak beradi. Shu sababli ota – ona va tarbiyachi murabbiylar bolalarga imkon qadar ko'proq o'yin orqali o'rganishni targ'ib qilishlari kerak. Aynan o'yin orqali bolalar ta'lim oladilar va o'z iqtidorlarini kashf etadilar. Bunga erishish uchun sezgi organlarini faollashtiruvchi muhitni, jumladan vizual, eshitish, kinestetik kabi faol ta'lim turlaridan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Ta'limiy o'yinlar musiqa asboblarni chalish, qo'shiqlar kuylash, she'r aytish, raqsga tushish, o'yin o'ynash, videolar tomosha qilish, qo'l mehnati vositasida turli narsalar yasashni o'z ichiga oladi. Xorijiy tillarni necha yoshdan o'rgangan ma'qul. Dunyo olimlari 10 yoshgacha bo'lgan davrda bola chet tilini oson o'zlashtirishishi bo'yicha yakdil fikr bildirishgan. Bu davrda bola tillarni tushunib emas balki mexanik tarzda o'rganadi shuning uchun xorijiy tilni qo'llanilishi va talaffuzi oson o'zlashtiriladi. Ammo shunday bo'lsada bolaning har qanday tilning tovushlarini taqlid qilish qobiliyati bilan tug'ilishini hisobga olsak bu jarayonni ertaroq boshlash fikridagilar ham ko'pchilikni tashkil qiladi. Inson miyasini o'rganish bo'yicha olib borilayotgan tadqiqotlar natijasida, chaqaloq

tugʻilishidan uch yoshigacha boʻlgan davr bola rivojlanishning eng muhim davri ekanligi isbotlangan. Shuningdek uch yoshli bolaning miyasi katta yoshdagi odam miya faoliyatidan ikki karra tezroq va yaxshiroq ishlashi ham aniqlangan. Shuning uchun ingliz mutaxassislarining fikricha bolaning birinchi yildayoq ikkinchi tilni tanishtirib borish uni oson oʻzlashtirishiga yordam boʻlishini taʼkidlashadi. Ammo har qanday holatda xam bolaning psixologik va til oʻzlashtirish qobiliyatini hisobga olish nihoyatda muhim omil ekanligini unutmasligimiz kerak.

Har qanday bola alohida shaxs individ hisoblanadi, tabiiyki ulardagi rivojlanish bosqichlari ham bir biridan farq qiladi. Psixologlarning fikricha bolani erta yoshdan gapirishga majbur qilish yoki uni tengdoshlariga qiyoslab rivojlantirishga harakat qilish koʻp hollarda aks taʼsirini beradi va yaxshi boʻlmagan natijalarga olib keladi. Bogʻcha va kichik maktab yoshidagi bolalarga chet tilini oʻrgatishda psixopedagogik xususiyatlarni, yaʼni ularning qiziquvchanliklarini va harakatchanligini inobatga olish lozim. Shuningdek, bolalar uzoq muddat davomida oʻz diqqatlarini bir turdagi faoliyatga qarata olmasliklarini yodda tutish zarur. Ota ona oʻz farzandini har tomonlama yetuk boʻlishini istaydi va koʻp hollarda bolaning psixologik va fiziologik tayyorligini hisobga olmasdan unga turli fanlardan yuklamalar berishga, til oʻrgatishga yoki sport mashgʻulotlariga jalb qilishga harakat qiladilar. Aksar xolatlarda ota onalar kutilgan natijaga erisha olmagach, bolaga tanbeh berish yoki tengdoshlariga qiyoslash orqali bolaga taʼsir oʻtkazishga harakat qiladilar. Ammo bu ikki urinish ham bolaning oʻrganishga boʻlgan ragʻbatini susaytiradi va atrofdagi narsalarga boʻlgan qiziqishini soʻnishiga sababchi boʻlib qoladi. Bunday koʻngilsiz holatlarni oldini olishda ota ona va tarbiyachilarning roli beqiyosdir. Bolaning erkin fikrlashga oʻrgatish, undagi qiziquvchanlikni va atrofni oʻrganishga boʻlgan ragʻbatni kuchaytirish, bolaning tasavvurini boyitish, ijodkorligini yuzaga chiqarishni eng oson va maqbul yoʻli bu oʻyindir. Bolalar oʻynashganda ular oʻz gʻoyalarini amaliyotga tatbiq qiladilar, farazlarni sinovdan oʻtkazadilar, zaruriy koʻnikmalarni egallaydilar, oʻz tasavvurlaridan foydalanishadi va oʻzlarining dunyolarini kashf etishadi.

Bola tabiatan juda qiziquvchan bo'ladi va u atrof olamni o'rganish uchun barcha xis tuyg'ularini ishga soladi. O'yin bolaning eng asosiy va sevimli mashg'uloti bo'lganligi bois, bolaga atrof olam va undagi barcha zaruriy bilim va ko'nikmalar o'yin vositasida tanishtirib borilsa, ko'nikmalarni o'zlashtirish samaradorligi bir necha barobarga oshadi. Bolalar ham o'ynaydilar, ham rivojlanadilar, ham o'rganadilar. Yosh bolalarni ingliz tilini o'rganishida qiziqarli va muloqot qilishga rag'batlantiruvchi vaziyatlar va faoliyatlarga jalb qilish til ko'nikmalarini o'zlashtirish uchun juda muhim omil hisoblanadi. Faoliyat maqsadi ingliz tilini o'rgatish bo'lsa-da, u o'yin kabi bolalarni o'ziga jalb qila olishi hamda ushbu mashg'ulotlarga bolalar beixtiyor kirishib ketishi va bolalar xorijiy tilni o'z ona tili kabi tabiiy tarzda o'zlashtirib borishligini ta'minlash ham alohida e'tiborga molik. Yosh bolalarni ingliz tilini o'rganish uchun qiziqarli va rag'batlantiruvchi turli vaziyatlar hosil qilish va bolalarni unda faol ishtrok etishlarini ta'minlash barcha mavjud imkoniyatlardan foydalanish ayniqsa muhim ahamiyatga ega.

“Playing with blocks or legos” Bolalarga ingliz tilida shakllar, ranglar va raqamlar haqida tushuncha berish maqsad qilinganda aynan bloklar, kubiklar hamda lego o'yini orqali amalga oshirilganda o'zlashtirish natijasi yaxshiroq bo'lishi amaliyotda o'z isbotini topgan. Bloklar, kubiklar va lego o'yinchoqlarini o'ynash bolani fikrlashga undaydi va biror ish qilishda uning ijodiy qobiliyatini yuzaga chiqaradi, shu bilan birga bu o'yinlar vositasida bolaning ingliz tilida lug'at boyligini oshirish imkoniyati ham paydo bo'ladi. O'yinlarda so'z boyligini ingliz tilida savol berish hamda asosiy tushunchalarni ko'rsatma orqali yetkazish bilan amalga oshiriladi. Bola bu o'yin orqali sanashni va tartiblashni o'rganadi:

How many blocks are there? (u yerda nechta kubik bor?)

Shall we put the blue ones here? (bu yerga ko'k kubikni qo'yamizmi?)

Narsalar joylashuvini predloglar orqali o'rganadilar: in(ichida), on(ustida), under(ostida), below(pastda), behind(orqasida), next to(yonida). O'lchov birliklari haqida tushuncha ega bo'ladilar: big(katta), small(kichik), long(uzun), short(qisqa).

Quyidagi so'zlar yordamida bola yasayotgan narsalarga ko'rsatma beriladi:

Find the the red block, please!(qizil kubikni toping!);

Pull the blue one, please!(ko'k kubikni torting!);

push them!(ularni suring!);

Build the house, please!(uy quring!);

make the car, please! (mashina yasang!);

Bola yasayotgan narsa va shakllarga ta'rif beriladi: square (kvadrat), rectangle (to'g'ri to'rtburchak), tower(minora), house(uy), castle(saroy), garden(bog')

“Animals and their sounds” ta'limiy faoliyat turi vositasida ingliz tilida hayvonot va hasharot olami tanishtiriladi. Bolalar hayvonlar ishtirok etgan turli qissa va hikoyalarni ham jon qulog'i bilan tinglaydilar. Hayvonlarning rangli surati tasvirlangan rasmlar orqali ingliz tilida hayvonlar va ularning harakatlari, tovushlari haqida o'rganish ham bolalar uchun zavqli bir masg'ulot hisoblanadi. Uy hayvonlari domestic animals : dog, cat, duck, cock, hen, chicken, cow ... Yovvoyi hayvonlar wild animals : lion, tiger, wolf, rabbit, fox, snake, deer ... Bolalarning ingliz tilida hayvon va hasharot nomlarini o'rganish va murabbiy bilan birga ularning haratlariga taqlid qilish bolaga olam-olam zavq bag'ishlaydi.

Bolalarning maktabda qanday o'qishi, yuksak maqsadlar bilan kamol topishi ko'p jihatdan oila muhiti, mahalla e'tibori hamda maktabgacha ta'lim muassasasidagi tarbiyaga bog'liq. Demak aynan bolalarning ilk yoshida o'rgangan bilimi ajdodlarimiz aytganidek “toshga bitilishi” bejis emas ekan. Shu nuqtai nazardan kelib chiqqan holda xorijiy tillarni ham bolalarga erta yoshida o'rgatish til ko'nikma va malakalarining oson o'zlashtirishiga sabab bo'lar ekan. Ayniqsa ushbu bilim, ko'nikma, malakalar turli o'yin va ta'limiy faoliyatlar orqali singdirib borilsa, bola xorijiy tillarni o'z ona tilisi kabi tabiiy tarzda rivojlantirib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'z DSt 17368–2020 “Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash haqida ”

2. <https://www.cde.ca.gov/sp/cd/re/caqdevelopment.asp>. Ages and Stages Development
3. Care About Quality was published by the California Department of Education in 2000.
4. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-early-childhood-education-and-care-8_en. internet resurs.
5. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilari va boshlang'ich maktab o'quvchilariga chet tilini o'rgatishda o'yinlar. Baxramova M. D. Tuzuvchi: BaxramovaM.D.,—T.2016.

TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Usmonova Dilnoza Komildjonovna
Pedagoglarni yangi metodikalarga
o'rgatish milliy markazi Maktabgacha,
boshlang'ich va maxsus ta'lim
metodikasi kafedrası o'qituvchisi
dilnozakomildjonovna555@gmail.com
+99897-338-90-47

Annotatsiya: Maqolada xorijiy davlatlar Yaponiya, Fransiya, Germaniya, AQSH, Finlandiya kabi ilg'or xorijiy ta'lim tizimi tuzilmasi, tajribasi va zamonaviy ta'lim tizimi tahlil qilingan. Shuningdek ta'lim tizimidagi yutuqlari, ta'lim standartlari tahlil qilingan. O'zbekistonning ayni yutuqlari e'tirof etilgan.

Аннотация: В статье анализируются структура, опыт и современная система образования передовых даmdagi зарубежных систем образования таких стран дальнего зарубежья, как Япония, Франция, Германия, США, Финляндия. Также отслеживались достижения в системе образования,

PEDAGOGLAR FAOLIYATIDA ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH AHAMIYATI

Yusupova Dilduzaxon Muxammadjonovna- Andijon viloyati Baliqchi tumani maktabgacha va maktab ta'limi bo'limiga qarashli 36-umumiy o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixologi..... 89

BOSHLANG'ICH SINIF DARSLARIDA INNOVATSION METODLARNING O'RNI VA AHAMIYATI

Rasulova Nozigul- Andijon viloyat pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi monitoring bo'limi xodimi..... 93

BIOLOGIYA O'QITUVCHISINI INNOVATSION FAOLIYATGA TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI

Madrahimova Gulizebo Orifjonovna - Andijon viloyati Marxamat tumani 32-maktab tabiiy fan o'qituvchisi..... 96

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA O'QITUVCHI KOMPETENSIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Xaitova Xumaxon Abdullajonovna - Andijon viloyati Marxamat tumani 31 maktab tabiiy fan o'qituvchisi..... 100

TA'LIM SAMARADORLIGIGA ERISHISHDA ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Uraimova Qizlarxon-Andijon viloyati Asaka tumani 17-umumta'lim maktabi biologiya fani o'qituvchisi
Mo'maxonova Xurshida-Andijon viloyati Xo'jaobod tumani 13-umumta'lim maktabi biologiya fani o'qituvchisi..... 105

2-sho'ba: Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish

TA'LIM VA TARBIYA JARAYONIDA XORIJIY TILLARNI O'QITISH MASALALARI

LATIBJONOV RAHMATILLO ABDURASHID O'G'LI- Andijon viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi Pedagogika va psixologiya, ta'lim texnologiyalari kafedrasida katta o'qituvchisi..... 109

TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Usmonova Dilnoza Komildjonovna
Pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim metodikasi kafedrasida o'qituvchisi..... 114